

ПРОФЕСИЯ „ТРЕНЬОР ПО ВИД СПОРТ“ – НОРМАТИВНИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА ЗАЕМАНЕ НА ДЛЪЖНОСТТА

Силвия Илиева-Синигерова

Национална спортна академия „Васил Левски“, катедра „Теория на спорта“

ORCID

Silvia Ilieva-Sinigerova – <https://orcid.org/0000-0002-6585-7107>

РЕЗЮМЕ

През последните години ролята на треньора е дискутирана и характеризирана от редица автори. *Целта на настоящото изследване* е да бъдат анализирани нормативните документи в България, свързани с регулирането на професията „треньор по вид спорт“. Настоящото изследване е проведено в периода септември 2022 – март 2023 г. и включва 24 нормативни документа – законови и подзаконови актове, наредби, стратегии, правилници и други достъпни литературни източници, които ще бъдат разгледани в хронологичен ред. Предмет на изследване са нормативните документи, оказващи влияние върху професията „треньор по вид спорт“. Обект на изследване е професията „треньор по вид спорт“. Първите нормативни документи, открити по разглеждания проблем, са от 1966 г. Продължаващото обучение и регулярното повишаване на квалификацията са залегнали в нормативните документи още от 1966 г.

Ключови думи: спортни специалисти, образование, документи

PROFESSION „COACH BY TYPE OF SPORT“ – REGULATORY REQUIREMENTS FOR ACTING THE POSITION

Silvia Ilieva-Sinigerova

National Sports Academy “Vassil Levski”, Department of Theory of sport

ABSTRACT

In recent years, the role of the coach has been discussed and characterized by several authors. The aim of the present research is to analyze the normative documents in Bulgaria related to the regulation of the profession "coach by type of sport". The present study was conducted in the period September 2022 - March 2023 and includes 24 normative documents - legal and by-laws, regulations, strategies, rules, and other accessible literary sources, which will be examined in chronological order. The subject of research are the regulatory documents affecting the profession "coach by type of sport". The subject of research is the profession "sport coach". The first normative documents found on the problem under consideration date from 1966. Continuing education and regular upgrading of qualifications has been enshrined in regulatory documents since 1966.

Keywords: sports specialists, education, documents

ВЪВЕДЕНИЕ

През последните години ролята на треньора е дискутирана и характеризирана от редица автори. Независимо от спорта, който практикува, фигурата на треньора има общи характеристики. Професионалният треньор притежава диплома за своето образование, по време на което е изучавал съответните науки с техните принципи за спортна подготовка (Попов, 2018). Предназначението на спортното образование е да подготвя треньорите като добри професионалисти (Попов, 2002). Професията на успешния треньор има твърде продължителен период за усвояване, изискващ сила на неговата мотивация за участие в образователния и самообразователния процес (Киров, 2005). Треньорът трябва да познава в детайли специфичните особености на техниката и тактиката на спорта. Това предполага той да има не само богат състезателен опит, но и задълбочена практическа и теоретична подготовка. Необходимо е постоянно да повишава своята квалификация и да се самоусъвършенства (Киров, 2005).

Целта на настоящото изследване е да бъдат анализирани на нормативните документи в България, регламентиращи статута на професията „треньор по вид спорт“.

МЕТОДОЛОГИЯ

Настоящото изследване е проведено в периода септември 2022 – март 2023 г. и включва 24 нормативни документа – закони и подзаконови актове, наредби, стратегии, правилници и други достъпни литературни източници, които ще бъдат разгледани в хронологичен ред и ще бъде приложен SWOT анализ.

Предмет на изследване са нормативните документи, оказващи влияние върху професията „треньор по вид спорт“.

Обект на изследване е професията „треньор по вид спорт“.

АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

През разглеждания период от страна на ръководните органи в спорта са обнародвани общо 20 нормативни документа, свързани с регламентирането на длъжността „треньор по вид спорт“. Според посочените изисквания кадрите, които нямат завършено средно физкултурно образование, е необходимо да преминат квалификационен курс и успешно да положат изпит, а необходимият трудов стаж е с 5 години повече за съответната длъжност в сравнение с тези, които имат висше образование (чл. 1, ал. б, чл. 2, ал. 2; Препис извлечение от щатна таблица № 3 за общите длъжности, БСФС, 1966). В преписа са регламентирани изискванията за 29 вида спорт.

Изискванията за завършено висше спортно образование и необходим трудов стаж са застъпени още от Правилника на БСФС (1966). През годините се променят нивата, които могат да заемат треньорите (БСФС, 1970), както и са добавени методист, старши методист и главен методист БСФС (1986). В спортовете, които обхващат няколко различни спорта (модерен петобой, скокове във вода и водна топка), длъжността може да бъде заемана от педагог, който има треньорски права по един от спортовете, които са включени. В сравнение с Правилника за спортно-педагогическите кадри от 1970 г. (БСФС, 1970), при който са включени 29 вида спорт, при новото издание от 1986 г. установяваме увеличение на броя включени спортове на 35.

Младите специалисти, които са завършили ВИФ „Г. Димитров“ с треньорска правоспособност, е задължително да започват своята трудова дейност в ДФС като треньори в системата за подбор и начална спортна подготовка, където трябва да работят най-малко 3 години. Установяваме регламентиране и наличие на трудовоправни отношения между треньорските кадри и спортните организации, което включва сключване на трудов договор за период от един олимпийски цикъл, в който точно се формулират взаимните задължения на двете страни. Ако сравним с програмите на Министерството на младежта и спорта след 2009 г., установяваме, че спортните федерации сключват договори със спортните специалисти за период от 1 календарна година и имат възможност за анексиране и промяна при доказана необходимост и неизпълнение на задълженията или незадоволителни резултати от страна на треньора (ММС, 2023). Тази възможност на българските спортни федерации да сменят спортнопедагогическите кадри във всеки един момент на подготовката води до влошени спортни резултати, загуба на призови класирания и несигурност от страна на треньора и състезателите.

За първи път е въведена длъжността „инструктор“, която дава възможност на завършилите средно образование и придобили професионална квалификация по вид спорт, съгласно изискванията на Закона за професионалното образование и обучение, да организират и провеждат обучение и спортни занимания в областта на спорта за всички и спорта в свободното време, както и да провеждат тренировъчни занимания с групи за начално обучение в спортните клубове (Наредба № 2 за професионалната правоспособност и квалификация на спортно-педагогическите кадри, 2011). Създава се регистър към спортната федерация на спортнопедагогическите кадри, заемащи длъжности във федерациите или в спортните клубове, както и регистър към МФВС, в който се вписват регистрираните в спортните федерации спортнопедагогически кадри по вида спорт. Атестирването от страна на спортните федерации трябва да се провежда на всеки две години

(чл. 14), като освен завоювани медали и призови класирания се вземат предвид и научните разработки, публикации и участие в квалификационни курсове на спортнопедагогическите кадри.

Приемът в спортно училище се осъществява и след становище на НСА „Васил Левски“ по отношение на обучението и квалификацията на спортнопедагогически кадри по съответния вид спорт (Наредба № 1 за условията и реда за прием и спортна подготовка на учениците в спортните училища, 2014) и след успешно завършване спортистите могат да бъдат назначавани като „помощник-треньор“ по вида спорт (Наредба № 2 за професионалната правоспособност и квалификация на спортно-педагогическите кадри, 2011). Допуска се толеранс при необходимото образование на треньорите, при който обучението може да бъде като следдипломна квалификация, за която има минимален обем на хорариума учебни часове, включващ спортнопедагогически и медико-биологични дисциплини (Наредба № 2 за професионалната правоспособност и квалификация на спортно-педагогическите кадри, 2017).

Треньорите, които притежават необходимата квалификация, извършват тренировъчна дейност чрез сключване на договор със спортен клуб или лицензирана спортна федерация. Необходимо и задължително условие е тези специалисти да бъдат вписани в регистъра по чл. 9, ал. 1, т. 4, за да могат да упражняват тренировъчна дейност. След вписването си спортнопедагогическите кадри са задължени да повишават професионалната си квалификация самостоятелно и с участие в курсове или семинари най-малко веднъж на две години (Закон за физическото възпитание и спорта, 2021; Наредба № 2 за спортно-педагогическите кадри, 2017; Наредба № 1 за треньорските кадри, 2019; 2022).

Признаването на придобити международни квалификации и специфичните изисквания за треньорите на хората с увреждания са регулирани в Наредба № 1 за треньорските кадри (2019, 2022) и в Националната програма за развитие на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност 2021–2022. Регламентират се и треньорите по специализирана спортна дейност – адаптирана физическа активност, кондиционна подготовка и бойно-приложна подготовка.

За първи път е отпуснато целенасочено държавно финансиране по отделна Програма за кадрово осигуряване на олимпийската подготовка и спорта за високи постижения за 2023 г., която има за цел да развие и подобри дейностите и процесите в БСФ, като финансово подпомогне на треньорските кадри и лицата, осигуряващи спорта. Средствата могат да бъдат разходвани за хонорари на лектори, наем на зала и техническо оборудване, учебни материали и пособия, както и за участие в семинари в чужбина.

Приемът в спортно училище се осъществява и след становище на НСА „Васил Левски“ (Наредба №1 за условията и реда за прием и спортна подготовка на учениците в спортните училища, 2016) и след успешно завършване, спортистите могат да бъдат назначавани като „помощник-треньор“ по вида спорт (Наредба № 2 за професионалната правоспособност и квалификация на спортно-педагогическите кадри, 2017; Наредба № 1 за треньорските кадри, 2019, 2022).

Много важен момент е регламентирането и организирането на извънучилищната тренировъчна и състезателна дейност, които могат да се осъществяват единствено от лица със завършено висше образование и придобита професионална квалификация „учител по физическо възпитание“ и/или „треньор“ по съответния вид спорт (Наредба № 3 за организиране на извънучилищната тренировъчна и състезателна дейност, 2014).

Треньорите по вид спорт са спортни специалисти, чиято дейност се регламентира от нормативните документи на Министерството на образованието и науката и Министерството на младежта и спорта. Длъжността може да се разглежда в няколко направления: треньор в спортен клуб (зависещ от нормативните документи на ММС и БСФ), треньор по вид спорт в спортно училище (МОН, ММС, БСФ) и треньор по вид спорт в извънкласна дейност (МОН, ММС, БСФ).

В образователната система длъжността „треньор по вид спорт“ се заема от лица, придобили висше спортно образование или „Педагогика на обучението по...“ с придобита професионална квалификация „учител по физическо възпитание“ и придобита допълнителна професионална квалификация „треньор“ по съответния вид спорт или „магистър по спорт за високи постижения“ (Наредба № 12 за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти, 2016; Наредба № 15 за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти, 2021).

Тренировъчната и състезателната дейност на децата и учениците извън учебния план се осъществява от педагогически специалисти с професионална квалификация „учител по физическо възпитание и спорт“ или „треньор“ по вид спорт, чл. 5 (Наредба № 24, 2019).

Таблица 1. SWOT анализ на разглежданите нормативни документи

<p style="text-align: center;">СИЛНИ СТРАНИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Регламентирани изисквания за заемане на длъжността „треньор по вид спорт“. • Създадена е йерархия и са регламентирани изискванията за заемане на различните длъжности и нива в системата. • Периодично обновяване и актуализиране на нормативните документи в съответствие с признаването на нови спортове и въвеждането на нови специалности за изучаване. • Въвеждането на единна база данни (Регистър на спортнопедагогическите кадри). • Прозрачност и достъпност на новия Регистър на спортнопедагогическите кадри. • Стимулиране на продължаващото образование и обучение. • Държавно финансиране се отпуска единствено на кадрите, които са вписани в Регистъра. 	<p style="text-align: center;">СЛАБИ СТРАНИ</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Липса на постоянен контрол. ▪ Периодична промяна на изискванията за заемане на длъжността. ▪ Признаване на квалификационни курсове с минимален хорариум часове и знания. ▪ Кадрите, които не са вписани в Регистъра, получават частно финансиране под формата на спонсорство, членски внос и месечни такси.
<p style="text-align: center;">ОПАСНОСТИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Признаване на дипломи от курсове без придобит минимум от знания. • Увеличен брой травми при състезателите от прилагане на неправилни методики. • Отказване от спорта на перспективни състезатели. • Неправилно осъществен подбор в началната възраст. 	<p style="text-align: center;">ВЪЗМОЖНОСТИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Въвеждане на конкретни изисквания за провеждане на квалификационните курсове за спортнопедагогическите кадри от спортните федерации. • Засилване на контрола за спазване на Наредба № 1/2022 за треньорските кадри.

Към 18.04.2023 г. Министерството на младежта и спорта е издало лиценз на 108 федерации и асоциации по различни видове спорт. За сравнение включени в Правилника от 1966 г. са 29 вида спорт. Национална спортна академия „Васил Левски“ предлага обучение в повече от 69 вида спорт, които ежегодно се актуализират в зависимост от необходимостта и новите спортове, които се развиват. Въпреки това техническата подготовка и образование на голяма част от спортнопедагогическите кадри не отговарят на необходимите изисквания. Действащите нормативни документи не могат да се справят с проблемите, някои от които са неправилен подбор, ранно отказване от спорта и множество спортни травми.

ДИСКУСИЯ

Усъвършенстването на професионалната квалификация е залегнало още в Правилника от 1986 г. (БСФС, 1986). Вариантите за повишаване на квалификацията са: лична самоподготовка; периодично участие във формите за повишаване квалификацията на кадрите; да участват в едноседмични курсове, семинари и обмяна на опит в България и чужбина, организирани от различните структури, БСФС и БСФ; чрез периодично опресняване на 4–5 години в курс, организиран от отдела за следдипломна квалификация към ВИФ „Г. Димитров“, аспирантура и др. форми.

В раздел II, т. 2 от Националната стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта в Република България 2009–2013 г. се отделя специално внимание на повишаване квалификацията на спортнопедагогическите кадри и осигуряване на висококвалифицирани треньори, за да бъдат подобро условията за физическо възпитание и спорт за високи постижения.

В Националната стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта в Република България 2010–2020 г., раздел III.6.2. Спорт за високи постижения, дейности, е посочена необходимостта от специално внимание и грижи за повишаване квалификацията на спортнопедагогическите кадри, за което е необходимо много тясно сътрудничество и взаимодействие между МФВС, БСФ, НСА „Васил Левски“ и други висши училища, които подготвят специалисти по физическо възпитание и спорт. Спортните федерации, от друга страна, носят отговорност за кадрово и организационно стабилизиране на ръководствата и на помощните органи – треньорски съвети, съдийски колегии и др. Стратегията изважда на преден план проблема за човешките ресурси и необходимостта от разработването на нормативна уредба, която да осигури гарантиран социален статус на кадрите; възможности за професионалната им реализация и кариерно развитие; признаване на образователно-квалификационните степени в условията на европейските стандарти; адекватни критерии, показатели и нормативи за финансово възнаграждение на труда за постигнатите количествени и качествени резултати от дейността.

Самонаети треньори ръководят спортните клубове, което води до занижен контрол и неефективна дейност. Тренировъчната и спортната дейност се водят от свободно наети специалисти без контрол на тяхната квалификация, компетенции и опит. Допуска се слабо подготвени кадри да занимават подрастващите във възраст, когато те се изграждат комплексно и са ощетявани. Много често се получават травми, увреждания или преждевременно отказване от занимания със спорт (Национална стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта в Република България 2012–2022).

Наблюдава се все по-голямо осъзнаване на важноста от наличието на квалификация на спортните специалисти. Фигурата на треньора се превръща в значим фактор в процеса на изграждане на спортните таланти. Необходимостта от повишаване на квалификацията на спортнопедагогическите кадри и възможностите за кариерно развитие налагат прилагане на специализирани програми за квалификация и създават възможности за внедряване на актуалните научнообосновани методики при изграждане и развитие на спортистите. За повишаване на нивото на спорта за високи постижения е необходимо да се подобри професионалната квалификация на спортнопедагогическите кадри (Национална програма за развитие на физическото възпитание и спорта 2018–2020 г., Приложение 1).

Образованието и квалификацията на спортните кадри, както и обучението им през целия живот, обвързано с коректна система за оценка на труда и тяхното стимулиране, са в основата на социалната им сигурност и предпоставка за достойно изпълнение на тяхната мисия (Национална програма за развитие на физическото възпитание и спорта 2013–2016; 2018–2020; 2021–2022).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Първите нормативни документи, открити по разглеждания проблем, са от 1966 г. Продължаващото обучение и регулярното повишаване на квалификацията е залегнало в нормативните документи още от 1966 г. Нормативните документи се обновяват и актуализират периодично в съответствие с признаването на нови спортове и въвеждането на нови специалности за изучаване. Липсва контрол за спазване на нормативните документи. Травмите и отказването на перспективни състезатели в ранна възраст могат да бъдат намалени чрез стимулиране на продължаващото образование и обучение.

ЛИТЕРАТУРА

Български съюз за физическа култура и спорт (1970). Правилник за спортно-педагогическите кадри, щатна таблица и инструкция за приложението ѝ. Централен съвет на БСФС, София. // *Bulgarski sauz za fizicheska kultura I sport. (1970). Pravilnik za sportno-pedagogicheskite kadri, shtatna tablica I instrukcia za prilozhenieto i. Centralen suvet na BSFS, Sofia.*

Български съюз за физическа култура и спорт (1986). Правилник за спортно-педагогическите кадри, щатна таблица и инструкция за приложението ѝ. Централен съвет на БСФС, София. // *Bulgarski sauz za fizicheska kultura I sport. (1986). Pravilnik za sportno-pedagogicheskite kadri, shtatna tablica I instrukciya za prilozhenieto i. Centralen suvet na BSFS, Sofia.*

Български съюз за физическа култура и спорта (1966). Приравнителна щатна таблица за длъжностните наименования, цензовите изисквания и заплати на спортно-педагогическите кадри в БСФС. Препис, приложение № 2. ЦС на БСФС, София. // *Bulgarski sauz za fizicheska kultura I sport. (1966). Priravnitelna shtatna tablica za dlujnostnite naimenovania, cenzovite iziskvania I zaplati na sportno-pedagogicheskite kadri v BSFS. Prepis, prilozhenie №2. CS na BSFS, Sofia.*

Закон за физическото възпитание и спорта, изм. и доп., ДВ бр. 96/10.11.2020 г., в сила от 1.01.2021 г. // *Zakon za fizicheskoto vuzpitanie I sporta, izm. I dop., DV br. 96/10.11.2020 g., v sila ot 1.01.2021 g.*

Киров, П. (2005). Ролята на треньора за изграждането на борци от висока класа. *Спорт и наука*, бр. 5–6, 28–35. // Kirov, P. (2005). Rolyata na treniora za izgrajdaneto na boric ot visoka klasa. *Sport I nauka*, br. 5-6, 28-35.

Министерство на младежта и спорта, достъпно на адрес <http://mpes.government.bg/> // Ministerstvo na mladejta I sporta, dostapno na adres: <http://mpes.government.bg/>

НАРЕДБА № 1 от 04.02.2019 г. за треньорските кадри, обн. ДВ, бр. 91 от 23.10.2020 г., в сила от 01.01.2021 г. // NAREDBA № 1 ot 04.02.2019 g. za treniorskite kadri, obn. DV, br. 91 ot 23.10.2020 g., v sila ot 01.01.2021 g.

НАРЕДБА № 1 от 04.02.2019 г. за треньорските кадри, обн. ДВ, бр. 15 от 22.02.2022 г., в сила от 12.02.2022 г. // NAREDBA №1 ot 04.02.2019 g. za treniorskite kadri, obn. DV, br. 15 ot 22.02.2022 g., v sila ot 12.02.2022 g.

НАРЕДБА № 1 от 04.02.2019 г. за треньорските кадри, обн. ДВ, бр. 15 от 22.02.2022 г., в сила от 25.11.2022 г. // NAREDBA № 1 ot 04.02.2019 g. za treniorskite kadri, obn. DV, br. 15 ot 22.02.2022 g., v sila ot 25.11.2022 g.

НАРЕДБА № 1 от 17.05.2011 г. за условията и реда за прием и спортна подготовка на учениците в спортните училища, обн. ДВ, бр. 40 от 27.05.2011 г., изм. и доп., бр. 41 от 16.05.2014 г. // NAREDBA №1 ot 17.05.2011 g. za usloviyata I reda za priem I sportna podgotovka na uchenicite v sportnite uchilishta, obn. DV, br. 40 ot 27.05.2011 g., izm. I dop., br. 41 ot 16.05.2014 g.

НАРЕДБА № 1 от 30.08.2016 г. за условията и реда за прием и спортна подготовка на учениците в спортните училища, обн. ДВ, бр. 74 от 20.09.2016 г., в сила от 20.09.2016 г. // NAREDBA №1 ot 30.08.2016 g. za usloviyata I reda za priem I sportna podgotovka na uchenicite v sportnite uchilishta, obn. DV, br. 74 ot 20.09.2016 g., v sila ot 20.09.2016 g.

НАРЕДБА № 2 от 25.10.2011 г. за професионалната правоспособност и квалификация на спортно-педагогическите кадри, утвърдена със Заповед № РД-09-433/25.10.2011 г. на министъра на физическото възпитание и спорта. // NAREDBA №2 ot 25.10.2011 g. za profesionalnata pravospobnost I kvalifikaciya na sportno-pedagogichesките kadri, utvurdena sus Zapoved №RD-09-433/25.10.2011 g. na ministura na fizicheskoto vuzpitanie i sporta.

НАРЕДБА № 2 от 27.03.2017 г. за професионалната правоспособност и квалификация на спортно-педагогическите кадри, обн. ДВ бр. 29, 07.04.2017 г. // NAREDBA №2 ot 27.03.2017 g. za profesionalnata pravospobnost I kvalifikaciya na sportno-pedagogichesките kadri, obn. DV br. 29, 07.04.2017 g.

НАРЕДБА № 3 от 30.05.2014 г. за организиране на извънучилищната тренировъчна и състезателна дейност, обн. ДВ бр. 47 от 6.06.2014 г., в сила от 6.06.2014 г. // NAREDBA

№3 от 30.05.2014 г. за организиране на извънучилищната тренировъчна и състезателна дейност, обн. ДВ бр. 47 от 6.06.2014 г., в сила от 6.06.2014 г.

НАРЕДБА № 12 от 01.09.2016 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти, обн. ДВ, бр. 75 от 27.09.2016 г. // NAREDBA №12 от 01.09.2016 г. за statute I profesionalното развитие на учителите, директорите I другите pedagogicheski specialist, обн. ДВ, бр. 75 от 27.09.2016 г.

НАРЕДБА № 15 от 22.07.2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти, обн. ДВ, бр. 61 от 02.08.2019 г. // NAREDBA №15 от 22.07.2019 г. за statute I profesionalното развитие на учителите, директорите I другите pedagogicheski specialist, обн. ДВ, бр. 61 от 02.08.2019 г.

Наредба № 24 за условията и реда за организиране и провеждане на тренировъчна и състезателна дейност на децата и учениците извън учебния план, обн. в ДВ бр. 90/15.11.2019 г. и изм. и доп. ДВ бр. 42/18.05.2021 г. // NAREDBA №24 за usloviyata I reda za organizirane I provejdane na trenirovuchnata I sustezatelnata deinost na decata I uchenicite izvun uchebniya plan, обн. V ДВ бр. 90/15.11.2019 г. I изм. Доп. ДВ бр. 42/18.05.2021 г.

Национална програма за развитие на физическата активност, физическото възпитание, спорта и спортно-туристическата дейност (2021–2022). Приложение. *Министерство на младежта и спорта*, достъпна на адрес <http://mpes.government.bg/Pages/Documents/Strategies/default.aspx> // Nacionalna programa za razvitie na fizicheskata aktivnost, fizicheskoto vuzpitanie, sporta I sportno-turisticheskata deinost (2021-2022), Prilojenie. *Ministerstvo na mladejta I sporta*.

Национална програма за развитие на физическото възпитание и спорта (2013–2016), Приложение, достъпна на адрес <http://mpes.government.bg/Pages/Documents/Strategies/default.aspx> // Nacionalna programa za razvitie na fizicheskoto vuzpitanie I sporta (2013-2016), Prilojenie.

Национална програма за развитие на физическото възпитание и спорта (2018–2020). Приложение 1 към т. 1. Министерство на младежта и спорта, достъпна на адрес <http://mpes.government.bg/Pages/Documents/Strategies/default.aspx> // Nacionalna programa za razvitie na fizicheskoto vuzpitanie i sporta (2018-2020), Prilojenie 1 kum t. 1 Ministerstvo na mladejta i sporta.

Национална спортна академия „Васил Левски“, достъпна на адрес <https://nsa.bg/bg/page,697> // Nacionalna sportna akademiya “Vassil Levski”.

Национална стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта на Република България (2009–2013). *Държавна агенция за младежта и спорта*. // Nacionalna

strategiya za razvitie na fizicheskoto vuzpitanie i sporta na Republika Bulgaria (2009-2013). *Durjavna agenciya za mladejta I sporta.*

Национална стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта на Република България (2012–2022), приета от НС на 24.11.2011 г. Министерство на физическото възпитание и спорта, достъпна на <http://mpes.government.bg/Pages/Documents/Strategies/default.aspx> // Nacionalna strategiya za razvitie na fizicheskoto vuzpitanie I sport ana Republika Bulgaria (2012-2022), prieta ot NS na 24.11.2011 g. Ministerstvo na fizicheskoto vuzpitanie I sporta.

Национална стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта в Република България 2010–2020 г., приета от МС с протокол № 43 на 4.11.2009 г. Министерство на физическото възпитание и спорта. //Nacionalna strategiya za razvitie na fizicheskoto vuzpitanie i sporta v Republika Bulgaria 2010-2020 g., prieta ot MS s protocol №43 na 4.11.2009 g. Ministerstvo na fizicheskoto vuzpitanie I sporta.

Попов, Н. (2018). *Психологически въпроси по темата за спортния треньор*. Монография, НСА ПРЕС, София. ISBN 978-954-718-545-6. //Popov, N. (2018). *Psihologicheski vuprosi po temata na sportniya trenior*. Monografia, NSA pres, Sofia.

Попов, Н. (2002). Социални илюзии относно спортното образование и треньорската дейност. *Личност, мотивация, спорт*, кн. 2. // Popov, N. (2002). Socialni iluzii ot nosno sportnoto obrazovanie I treniorskata deinost. *Lichnost, motivaciya, sport*, кн. 2.

Програма за кадрово осигуряване на олимпийската подготовка и спорта за високи постижения за 2023 г., утвърдена със Заповед № РД-09-1054/21.12.2022, изм. и доп. със Заповед № РД-09-48/27.01.2023 г. на министъра на младежта и спорта, ММС, достъпна на адрес <http://mpes.government.bg/Pages/Programmes/Default.aspx?evntid=Eykeof0XLVE%3d> // Programa za kadrovo osiguryavane na olimpiiskata podgotovka I sporta za visoki postijeniya za 2023 g., utvurdena sus Zapoved №RD-09-1054/21.12.2022,izm. I dop. Sus Zapoved №RD-09-48/27.01.2023 g. na ministura na mladejta I sporta, MMS.

Автор за кореспонденция:

Силвия Илиева-Синигерова

Национална спортна академия „Васил Левски“,
катедра „Теория на спорта“,
e-mail: nsastatics@gmail.com